

Příprava výuky, edukační cíle

Design vzdělávacího procesu

Obecná a oborová didaktika

Co všechno by měla zahrnovat
příprava učitele na konkrétní
vyučovací hodinu?

Co budeme řešit

- Plánování
- Příprava
- Cíle výuky
 - Otázky
 - Úlohy

Plánování a příprava výuky

Didaktická analýza učiva (zásadní část přípravy)

= rozbor obsahu konkrétní učební látky

- Cíl: vystihnout výchovnou a vzdělávací hodnotu učební látky / přetvořit vědecké poznatky na didaktické poznatky (učivo)
- Použití:
 - Při vypracování tematického plánu
 - Při přípravě na konkrétní vyučovací hodinu
 - učebnice, kurikulární dokumenty, edukační / metodický materiál

Didaktická analýza učiva

- Studium učebních osnov
 - v nich zpravidla formulovány výukové cíle, jichž mají žáci dosáhnout
 - ŠVP, učební plány učitele
- Studium učebnic
 - porovnání obsahu učebnice s obsahem učiva vymezeným osnovami
 - v případě nesouladu učitel rozhoduje, kterých doplňujících materiálů bude používat, aby bylo dosaženo cílů daných osnovami
 - vhodný zdroj: dobře zpracovaná metodika (doplněk k učebnici - pro učitele)

Typy didaktické analýzy

1. POJMOVÁ

- Analýza pojmů vztahujících se k danému učivu
- Vytvoření logických struktur pojmů
- Propojení už naučených pojmů s novými
- Vztahy mezi pojmy: nadřazené / podřazené pojmy
- Základní / rozšiřující učivo

2. OPERAČNÍ

- Analýza **činností a operací učitele a žáků s učivem** **dosažení vzdělávacího cíle**
- Rozbor takových činností žáků, které budou prostředkem vedoucím k pochopení a osvojení učiva, k rozvoji osobnosti žáka
- Příklad: analýza učebních úloh

3. REFLEKTUJÍCÍ MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY

- cílem ukázat a zprostředkovat žákům učivo pohledem různých předmětů

Příprava učitele na výuku - fáze

- Východiska: ŠVP, tematický učební plán (předmětu)
- Příprava plně záležitostí učitele → vlastní pojetí didaktické a pedagogické práce / pojetí přípravy

I. Stanovení cílů výuky

- **Základní otázka: Jaké nové vědomosti, dovednosti a postoje si má žák v mé vyučovací hodině osvojit?**
- Předchozí výuka (subjektivní sebereflexe učitele)
 - Co bylo/co nebylo probráno
 - Pochopili / nepochopili žáci probrané učivo správně
 - Co je třeba procvičit / zopakovat / opět vysvětlit z probraného učiva
- Cíle stanoveny konkrétně a s ohledem na požadavky na výukové cíle (učitelova kontrola splnění na konci hodiny)

II. Výběr učebních úloh a aktivit

- Didaktické zásady
- Učební aktivity přiměřené věku, zkušenostem a schopnostem žáků
 - Opakovací úlohy (vedou k novým dovednostem)
- Aktivity dostatečně různorodé a smysluplné – aktivizace žáků

Příprava učitele na výuku - fáze

III. Sestavení časového plánu vyučovací hodiny

- Časová posloupnost vybraných učebních úloh a aktivit pro vyučovací hodinu
- Stanovení pořadí aktivit – kolik času jednotlivé úlohy a aktivity zaberou
- Základní / rozšiřující úlohy a aktivity

IV. Příprava učebních pomůcek

- Tvorba pracovních listů, příprava pokusů, příprava modelů, audiovizuální pomůcky ...

V. Doladění přípravy

- Způsoby zjišťování zpětné vazby o výsledcích výuky
- Přizpůsobení výuky individuálním potřebám žáků
- Akceptace IVP, SVP ... s ohledem na činnosti a úlohy vyučovací hodiny

Základní typy přípravy

A.) - odpovídá na otázky *Co? Jak?*

- tzv. „lesková příprava“

B) - odpovídá na otázky *Co již bylo? Čeho chci dosáhnout? Jak a čím toho dosáhnout? Jaké bude mít tato hodina pokračování?*

OTÁZKA:

- Jaké rozdíly vnímáte mezi těmito dvěma přístupy učitele k přípravě výuky?

Typy přípravy

A.) „Blesková příprava“

- odpovídá na otázky *Co?*, *Jak?*
- učitel vymezí obsah, promyslí metody a prostředky
- u výukových cílů předpokládá, že jsou zakomponovány do obsahu učiva uvedeného v učebnici
- pečliví učitelé z nedostatku času tohoto typu přípravy někdy využijí

Typy přípravy

B) - odpovídá na otázky *Co již bylo?, Čeho chci dosáhnout?, Jak a čím toho dosáhnout?, Jaké bude mít tato hodina pokračování?*

- při takto pojaté přípravě již učitel:
 - pracuje s cíli popisujícími, čemu se mají žáci naučit a na jaké úrovni
 - zařazuje vyučovací jednotku do obsahových a časových souvislostí s tím, co bylo, a tím, co bude
- to se prakticky projevuje např. opakováním učiva z minulé vyučovací jednotky, zadáním úkolu na příští hodinu
- nejčastější typ přípravy

Typy přípravy

C) **Nejnáročnější typ přípravy** – založený na otázkách týkajících se klíčových didaktických principů edukace

- *Otázky*

- **Cíle** – *o chci, čeho zamýšlím dosáhnout?, Jakými prostředky chci těchto cílů dosáhnout?* (obsah učiva, volba vyučovacích metod, didaktických pomůcek, metodický postup)
- **Zvláštní didaktická hlediska** (Jaké mají žáci o tématu předběžné znalosti?, Co z učiva bude pro žáky nejobtížnější?, Jak budu žáky aktivizovat?, Jak zajistím časovou a obsahovou kontinuitu obsahu učiva?, Jaké učební úlohy je potřeba připravit k procvičování a upevňování učiva?),
- **Výchovné možnosti** (Jak mohu učiva i v průběhu vyučování výchovně využít?),
- **Organizace vyučovací jednotky** (Které pracovní podmínky si musím zabezpečit?),
- **Časový projekt vyučovací jednotky** (Kolik času mohu věnovat jednotlivým fázím vyučovací jednotky?, Kolik času si vyžádá domácí příprava žáků na další vyučovací jednotku?),
- **Realizace přípravy** (Jak budu zajišťovat pracovní součinnost žáků?, Jak budu zjišťovat pracovní výsledky žáků?)

= **komplexní didaktická analýza učiva**

Sedmero přípravy

1. Písemná
2. Obsahuje časový harmonogram vyučovací hodiny
3. Zahrnuje základní otázky k diagnostice kompetencí (prověřování)
4. Upřesňuje materiálně-didaktické prostředky ve výuce použité
5. V bodech uvádí obsah výkladu a zápisu (elektronicky, příp. na tabuli)
6. Obsahuje shrnutí učiva – základní otázky k fixaci učiva, učební aktivity sloužící ke shrnutí
7. Doplněna zadáním domácího úkolu (projektu)

Příklad „metodického listu přípravy“

- Tematický celek v ŠVP:
- Předmět:
- Téma:
- Vzdělávací cíl tématu:
- Použité metody, formy a pomůcky:
- Fáze hodiny, orientační časový harmonogram:
 - 1. Opakování (práce s prekoncepty, 10 minut)
 - 2. Expozice nové látky (práce s prekoncepty, 15 minut)
 - Zápis / vytištění, nalepení, vložení, poslání na společné úložiště ...
 - 3. Řešení problémových úloh (15 minut)
 - 4. Zhodnocení práce žáků, pochvaly za aktivitu a správné uvažování (5 minut)

Příprava – shrnující informace

Při přípravě učitele na výuku jde o profesionální, **reflektované plánování**:

- **výběru z učiva**
- **učebních činností žáka**
- **činností učitele**, které zvýší šanci, že se žák učivu naučí

- Vodítkem při plánování je popis žádoucích cílových kompetencí žáka
- **POZOR - Plánování výuky tedy není hledáním odpovědi na otázku, co bude dělat učitel, a rozhodně by tím neměla příprava začínat**
- Učitel při plánování výuky rozhoduje, zda vše, co je v osnovách a učebnici, je důležité, a zda tam něco důležitého nechybí - aktuální otázka vzdělávací politiky v ČR = revize RVP (Informatika)
- Učitel hledá, jaké činnosti žáků vedou k učení žáka a umožní dosažení cílů
- Poté co má učitel jasno, co budou v hodině dělat žáci, odvodí z toho, co bude dělat on
- Po vyučování se ke svému plánu vrací, hodnotí, zda bylo cílů dosaženo – **reflektivní přístup** učitele k pedagogické práci

Zdroje

- Publikace L. Zormanové
- Publikace G. Pettyho
- Publikace R. Čapka
 - a další